

ФІНАНСОВЕ СТИМУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНИХ ПЕРЕТВОРЕНЬ

Динамізм сучасних фінансових умов характеризується наростаючою поляризацією за рівнем соціально-економічного розвитку регіонів, що зумовлена довготривалими прорахунками зміцнення конкурентоспроможності економіки окремих територій, відсутністю ефективних механізмів фінансового стимулювання їх розвитку. Основними причинами асиметрії розвитку регіонів є докорінна зміна господарських структур, низький рівень галузевої диверсифікації, обмеженість власних фінансових ресурсів. Як наслідок, регіони за темпами реформувань відстають від процесів економічних трансформацій. В цьому контексті важливого значення набувають питання фінансового стимулювання розвитку регіонів на основі позитивних зрушень галузевої, просторової та функціональної систем, відновлення й зміцнення ефективного співробітництва регіонів, зменшення міжрегіональних диспропорцій, раціонального використання їх економічного потенціалу.

Теоретичні та практичні аспекти фінансового забезпечення розвитку регіонів знайшли своє відображення у працях вітчизняних вчених: З. Варналія, І. Вахович, З. Герасимчук, М. Долішного, О. Другова, М. Карліна, С. Михайленко, В. Пилипів, С. Писаренко, О. Сунцової, В. Чужикова, С. Юрія та інших. Аналіз особливостей фінансової політики розвитку регіонів здійснювали такі зарубіжні науковці і практики, як Р. Бінгем, С. Вайт, Б. Твіс, В. Стевенс, Р. Хакет, Г. Холіс, Л. Чихладзе. Однак, маючи значний практичний інтерес, проблема фінансового стимулювання розвитку регіонів не знайшла належного висвітлення у наукових працях.

Метою фінансового стимулювання розвитку регіонів є подолання бідності, безробіття, формування середнього класу, ефективне використання фінансового потенціалу для підвищення рівня життя населення й оптимальної спеціалізації регіонів у виробництві товарів і послуг. Водночас, ефективність заходів фінансового стимулювання розвитку депресивних територій значною мірою залежить від правильного вибору інструментів стимулювання.

Особливе значення для забезпечення соціально-економічного розвитку регіонів має обґрунтована інвестиційна політика. Відтак, дієвим заходом стимулювання інвестиційної діяльності регіонів є створення спеціальних економічних зон та територій пріоритетного розвитку. Ці форми оздоровлення господарського життя сприяють активізації інвестиційних процесів, виходу власних товаровиробників на світовий ринок, зміні нераціональної галузевої структури та вирішенню місцевих економічних проблем. СЕЗ ТІР в межах

окремих регіонів економічно виправдані тільки в тому випадку, якщо вони створюються для використання порівняльних переваг даних територій, а не для компенсації відсутніх факторів економічного зростання. Стимулюючим фактором залучення іноземних інвестицій в економіку регіонів може бути створення мережі інвестиційних фондів.

Для залучення додаткових кредитних ресурсів в економіку регіонів доцільним є формування ефективної кредитної політики як одного із важелів реформування економіки та структурних перетворень шляхом збільшення обсягів кредитів та раціонального їх спрямування для забезпечення розвитку наукоємних галузей і підприємств; впровадження пільгового кредитування інноваційних і експортоорієнтованих проектів, що передбачені державними програмами пріоритетного розвитку. Однак, при нестачі фінансових ресурсів у банківських установах регіонів головним джерелом їх зростання можуть бути заощадження громадян. Зростання вкладів громадян доцільно стимулювати різними засобами податкової політики, зокрема за допомогою звільнення від оподаткування отриманих процентних доходів та виключення з оподаткованого доходу вкладів населення в банківські установи. Стимулювати процес збільшення вкладів населення в банківську систему можна також шляхом підвищення гарантованості їх повернення через дію механізмів страхування депозитів та орієнтації комерційних банків на встановлення реальних відсоткових ставок за депозитами з урахуванням рівня інфляції.

Інструментом фінансового стимулювання розвитку регіонів є також цільові трансферти, які використовуються в реалізації урядових програм і не задовольняють потреб у поточних видатках, хоча їх застосовують для підтримки програм капіталовкладень. Цільові трансферти не включають частку податків, яка залишається у регіональних і місцевих органах самоврядування в рамках механізмів спільного оподаткування. Однак вплив державної фінансової допомоги на податкові надходження і витрати місцевих бюджетів регіонів може бути як сприятливим, так і негативним. Все залежить від мети, з якою проводиться бюджетне вирівнювання. Якщо метою останнього є вирівнювання можливостей окремих регіонів щодо мобілізації податків, то ефект від одержаної допомоги може бути негативним. Якщо метою надання міжбюджетних трансфертів є зростання добробуту в тих чи інших регіонах, то відповідні зміни у величині мобілізованих податків і бюджетних витрат, здійснених з урахуванням фінансової допомоги, не можна вважати однозначно негативним явищем, оскільки величина трансферту максимізуватиме добробут населення окремих регіонів, проте цей процес не відбуватиметься на рівні всіх регіонів. Однак, якщо трансферти надаватимуться з метою збільшення пропозиції суспільних благ, в такому випадку виникатимуть стимули до збільшення споживання приватних благ, тобто стимули до зменшення податкового навантаження в регіонах в результаті одержання трансферту.

Таким чином, розподіл трансфертів для регіонів повинен здійснюватися в такий спосіб, щоб мінімізувати стимули до скорочення податків і максимізувати позитивні стимули до збільшення витрат на надання суспільних благ.

Важливим напрямом фінансового стимулювання розвитку регіонів є санація. На рівні кожного регіону доцільно розробляти індивідуальні програми санації, оскільки її варіанти є дуже різноманітними. Так, в результаті санації може здійснюватися: фінансова підтримка суб'єктів господарювання, які відновлюють чи започатковують в окремих регіонах виробничу діяльність, зокрема, на засадах малого підприємництва; державне інвестування виробничої та соціальної інфраструктури; видача державних замовлень суб'єктам господарювання; направлення коштів фонду зайнятості на створення нових робочих місць; надання населенню цільових кредитів на житлове будівництво; сприяння в отриманні міжнародної технічної та інвестиційної допомоги. Доцільно також за кожною програмою санації встановити державного замовника із включенням окремої позиції програми в державний бюджет, яка має бути віднесена до категорії захищених витрат.

Динамічному соціально-економічному розвитку регіонів сприятиме також стимулювання зміцнення фінансової бази підприємницьких структур шляхом надання їм пільгових довгострокових кредитів, державних замовлень, економічної інформації про можливу перспективу, ринкову кон'юнктуру. Завдання державної фінансової політики щодо підтримки сфери підприємництва у регіонах полягає у створенні умов, що стимулюють вкладення інвестицій у цей сектор економіки. Відтак, для фінансового стимулювання розвитку підприємництва доцільним є: пільгове фінансування капітальних вкладень у структуроформуючі галузі і виробництва, пільгове оподаткування нових підприємств, позики під пільговий процент на оновлення підприємств, які мають значення для економічної безпеки регіонів, пряме бюджетне фінансування соціально значущих регіональних об'єктів.

Таким чином, використання різноманітних інструментів фінансового стимулювання розвитку регіонів в умовах економічних перетворень стимулюватиме взаємодію фінансового та реального секторів економіки цих територій та дозволить регіонам повністю реалізувати наявний у них потенціал, максимально збільшити їх внесок у національну економіку, здобути конкурентні переваги на світових ринках.

Література:

1. Стимулювання сталого розвитку регіону: теорія, методологія, практика: монографія / З. В. Герасимчук, В. Г. Поліщук. – Луц. нац. техн. ун-т. – Луцьк: РВВ ЛНТУ, 2011. – 516 с.
2. Філіпенко А. С. Державне сприяння розвитку депресивних і проблемних регіонів [Електронний ресурс] / А. С. Філіпенко. – Режим доступу: <http://www.icps.com.ua>